

Főszerkesztő: Fábri György

Szerkesztőbizottság:

Bazsa György
Hrubos Ildikó
Hunyady György
Kerekes Gábor
Manherz Károly
Szabó Gábor

Szerkesztőség:

Fábri István
Horváth Tamás
Kiss László
Kiss Paszkál
Nyerges Andrea
Szép Lilla
Veroszta Zsuzsanna

Szöveggondozás, korrektúra: Skaliczki Orsolya

J. G. Wissema: Towards the Third Generation University című
könyvéből készült recenziót
Majó Zoltán lektorálta. A könyvet az SZTE Egyetemi Könyvtára
bocsátotta rendelkezésünkre.

Az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. /
Országos Felsőoktatási Információs Központ kiadványa

Felelős kiadó: Visnyei Csaba

F E L S Ő O K T A T Á S I
M U H E L Y
I V

Tartalom

FELSŐOKTATÁSI MŰHELY 2009/4 – EGYETEMI, FŐISKOLAI RANGSOROK

Előszó	5
Interjú	
• A nemzetközi egyetemi rangsoroktól az „osztályozásig” • Beszélgetés Hrubos Ildikóval, a Budapesti Corvinus Egyetem Szociológiai és Társadalompolitikai Intézetének tanárával (professor emerita), a Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központjának társigazgatójával	7
Fókuszban a Rangsorok	
• Ideje újragondolni a felsőoktatási rangsorokat! • Fábri György	13
• Nemzetközi rangsorok: viták, szempontok, példák • Kasza Georgina	19
• Adatok és vélemények mérlegen? - A hazai rangsorkészítés döntései és dilemmái tíz év távlatában • Fábri István - Veroszta Zsuzsanna	29
• A rangsorok a közbeszédben - A felsőoktatási rangsorok megjelenése a hazai médiában és a felsőoktatási intézmények kommunikációjában • Horváth Dániel - Kiss László	45
Műhely	
• A hazai felnőttképzés dilemmái - egy empirikus kutatás tanulságai • Borsi Árpád - Füleki Katalin - Kiss Paszkál	59
• TudásPresszó/UniPresszó - kerekasztal-beszélgetések a felsőoktatás és a társadalom viszonyáról Egy elfelejtett történet: a hallgatói mozgalom a rendszerváltásban Budapest - egyetemváros?	79
Vendégoldal	
• Úton a harmadik generációs egyetem felé - J. G. Wissema: Towards the Third Generation University c. könyvének bemutatása • Kasza Georgina	97
• Bologna, és ami mögötte van - Barakonyi Károly Bologna „Hungaricum”: Diagnózis és terápia c. könyvének bemutatása • Csekei László	101
• Felsőoktatás és tankönyvpolitika: változó kapcsolat - Dr. Veres Pál A felsőoktatás tankönyvellátási rendszerének összehasonlító intézményi elemzése c. könyvének bemutatása • Kasza Georgina	105
Szerzőink	109
Illusztrációink	111

Hárs-hegy - Budapest

Előszó

A felsőoktatás ügyeiről jószérivel hetente rendeznek valahol Európában konferenciát, workshopot, adnak ki EU-, OECD-, UNESCO- vagy dunamenti valamilyen szövetség paper-t, study-t, zöld-kék-fehér könyvet, indítanak közösségi finanszírozású projekteket. A viták valóban az egyetemek lényegi kérdéseit érintik, egyre professzionálisabb szakértői csoportok dolgozzák ki az eltérő vagy éppen összehangzó álláspontokat.

A felsőoktatásról természetesen mindig élénk értelmiségi és politikusi közbeszéd zajlott, azonban az elmúlt másfél évtizedben megváltozott a szereplők háttere. A 60-70-es évekig nagy tekintélyű egyetemi professzorok, rektorok, társadalomtudósok, természettudósok voltak a véleményformálók. Ők fogalmazták meg a nagy víziókat, képviseltek értékrendeket, érdekköröket. Ahogy az egyetemek-főiskolák tömegesedtek, professzionalizálódott az intézményrendszer működtetése a 70-es évektől kezdve Amerikában, majd Nyugat-Európában is, a felsőoktatás mint szakértői téma került egyre inkább előtérbe. Ez szorosan összefüggött azzal a szemléleti váltással, amely nyomán a felsőoktatás klasszikus tudásműhely felfogását felváltotta a tudásipar, munkaerőpiac, tudástőke fogalmi háló alkalmazása. Az így formálódó interpretációs mezőben visszaszorult az elavultnak, belterjesnek mondott akadémiai értelmiség mozgásteré, és felértékelődött a szakirányú elemzők közreműködése.

Kialakult az a célzott felsőoktatási szakértői tudással rendelkező réteg, amelynek tagjai félig adminisztratív, félig kutatói pozíciót töltek be a nemzetközi intézményekben, projektekben, valamint a nemzeti szakpolitikai háttérintézményekben, s egyre több helyütt a „studies” jellegű szerveződések térnyerése révén az egyetemeken is. A szakértői elit egyre jobban megszervezte önmagát, tagjai folyóiratokat kezdtek indítani, publikáltak egymás kiadványaiban, konferenciákra jártak, egymással vitakoztak. A 90-es évekre egyértelműen ők domináltak a felsőoktatásról való gondolkodásban.

Ennek sok előnyét látta a felsőoktatás, hiszen valóban strukturáltan és módszeresen tekintették át az egyetemek működését, rendszerszinten és intézményenként is. Azonban az olyan felvetések, amelyek az egyetemek lényegi missziójára kérdeztek rá a közösség eszméi szempontjából, mintha elhalványultak volna. Ugyanakkor az ezredfordulót követően újra vezető értelmiségiek, professzorok, gondolkodók kezdtek megszólalni a felsőoktatásról. Az egyetem filozófiája megint érdemi kérdésfelvetéssé kezd válni, ami visszahozza az egyetem ügyének eszmeiségét, „fennkölttségét”.

Mégis, a döntéshozók és a média továbbra sem találta meg az egyensúlyt a szakértői elemzések és az akadémiai habitusú lényegkeresések között. Ennél is nagyobb gond, hogy többnyire a tudományos és oktatási teljesítmény által hitelesített személyek nem veszik a fáradságot megismerni és érdemben feldolgozni a felsőoktatás mint intézményrendszer szukcesszív leírását a szakértői

anyagok alapján. Hasonlóan leszűkíti nézőpontját az autonóm egyetemi véleményalkotást felretoló felsőoktatási elemzői iparág.

Könnyű látszatfeloldása volna a dilemmának a kölcsönös figyelemre és arany középútra való hivatkozás. Egy felsőoktatási szakértői műhelyhez kötődő szakfolyóiratban azonban megengedhető ennél karakteresebb állásfoglalás a szerkesztőtől: ma az áttekinthetetlené (s nem ritkán körbenforgóvá, de legalábbis reveláció nélkülivé) feltorlódott szakértői anyagok abban lelhetnek meg igazi funkciójukat, ha az euroatlanti egyetem lelkesítő s egyben kellően bölcs vízióját formálnák meg a nyugati civilizáció gondolkodói.